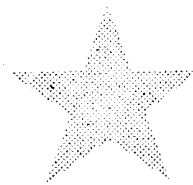


AMERIKA ESPERANTISTO

AMERICAN ESPERANTO MAGAZINE



*EANA Congress
Reports*

*El la Historio
de A.E.*

*Fantazioj kaj
Faktoj*

56 08 27

**JULY-AUG
1956**



AMERICAN ESPERANTO MAGAZINE (Amerika Esperantisto)

*Official bimonthly publication of the
ESPERANTO ASSOCIATION OF NORTH AMERICA, Inc.
114 West 16 St., New York 11, N. Y.*

EDITORIAL STAFF

*Editor: G. Alan Connor. Associate Editors: Dr. William Solzbacher,
Doris T. Connor, Myron R. Mychajliw.*

SUSTAINING BOARD OF EANA

*Dr. Luella K. Beecher, Dr. F. W. Breth, Allen L. Brown, A. M. Brya,
John Burt, Carl W. Childress, C. C. Cummingsmith, S. M., Preston Davis, Jr.
Dr. Lee-Min Han, Allan Hutcheon, Horace C. Jenkins, Paul J. Kovar,
Dr. Francis A. Kubeck, Katherine Muttart, Merrill E. Muttart, Bertha E.
Mullin, Paul E. Nace, George Hirsch, Dr. Ivy Kellerman Reed, Bertha
F. Sloan, Harold S. Sloan, Dr. W. Solzbacher, Mazah E. Schulz, Jack M.
Warner, Jr., Virgil Whanger.*

CONTENTS – ENHAVO

Address of the Congress President	<i>Dr. William Solzbacher</i>	99
Report of the General Secretary	<i>G. Alan Connor</i>	101
Photo of the 46th Annual Congress of EANA		106
Report of Elections		107
Resolutions Adopted by the Congress		107
Proposed Amendment to the Constitution		108
Next Year's Congress in Newark Area		108
Financial Statements for the Fiscal Year		109
Zamenhof pri Amerika Esperanto-Gazeto	<i>The Editor's Desk</i>	110
Bondeziroj de la Sekretario de B.E.A.		110
Members of the 46th EANA Congress		111
El la Historio de Amerika Esperantisto	<i>Babi le Mulo</i>	112
Faktoj kaj Fantazioj pri Esperanto – <i>Daŭrigo</i> . .	<i>D-ro W. Solzbacher</i>	118

Bildo sur kovrilo: Libertempo en la Montoj Wallowa en Oregon

Subscriptions in the United States and Canada: \$3.00 per year.
Jarabono eksterlande por kalendara jaro: \$1.50 aŭ egalvaloro.
Gratis to Members of the EANA.

Regular Membership in EANA – \$5.00 per year. Patron – \$10.00.
H. S. or College Student & Armed Forces – \$3.00 per year.
Sustaining Board – \$3.00 or more per month.

AMERIKA ESPERANTISTO

Vol. 70

JULY-AUGUST 1956

Nos. 7-8

THE ESPERANTO ASSOCIATION OF NORTH AMERICA, INC. ANNUAL REPORTS

*Presented to the Members on the Occasion of the 46th Annual
Congress of EANA in Detroit, June 29-July 2, 1956*

SUMMARY OF ADDRESS OF THE CONGRESS PRESIDENT

Dr. William Solzbacher

MEETING for the third time in its history at Detroit, the largest city immediately on the border between the United States and Canada, the Esperanto Association of North America faces new problems, new tasks, and new opportunities. Last year, this organization celebrated its Golden Jubilee. This year, the American Esperanto Magazine, one of the oldest and most highly respected organs of the Esperanto press, will be fifty years old. Founded in October 1906 by Arthur Brooks Baker in Oklahoma City, it was later published for periods of various length in Chicago, Washington, Boston, St. Paul, Fort Lee, and Detroit, and finally – since 1944, under the editorship of G. Alan Connor – in New York.

It is always a special pleasure to welcome guests from other countries. This time, two of them are revisiting us as old friends. Mrs. Laura Ley comes from England and was among us at our 1949 Congress, in Wilmington, Delaware. Professor Mello e Souza, of Brazil, is for the third time honoring us with his presence. He attended the Sixth Universal Esperanto Congress at Washington, D. C., in 1910, as an official representative of the Brazilian Government. In that year, the Third Congress of our Association was combined with the Universal Congress. He visited us again in 1950, when the EANA Congress was held at Portageville, New York. Shortly thereafter, he played a prominent role in the international delegation which, under my chairmanship, presented to the United Nations, a petition in favor of Esperanto which had obtained 895,432 individual signatures as well as the support of 492 organizations with a combined membership of 15,454,780.

The petition which we presented to the United Nations on August 2, 1950, was referred to UNESCO (the United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization) and led eventually to the well-known UNESCO resolution on Esperanto, adopted at Montevideo in December 1954. As a direct consequence of this resolution, a five-country experiment of Esperanto teaching in public schools is now under consideration in the Council of Europe. In Scotland, the so-called Midlothian experiment of Esperanto teaching, organized by the school authorities of Midlothian County and the Scottish Council for Research in Education, is entering its last phase. It might be recalled in this connection that in the past the most significant experiments of this kind were conducted in the

United States, under the direction of the late Professor Edward L. Thorndike, of Columbia University. His tests, administered in 35 Esperanto classes, proved that Esperanto is "from five to ten times easier to learn" than any national language.

The need for Esperanto as a neutral, practical, and easy-to-learn world interlanguage is becoming more urgent as a result of increasing language trouble on the world scene. There has been a growing recognition of what Esperanto has already accomplished and what it can accomplish in the future.

Esperanto makes its claims not as a project which might produce results some time in the future, but as a living language which renders significant services at this very moment. During this summer, an estimated 11,000 to 12,000 persons from all countries outside the iron curtain will attend conferences and summer schools at which Esperanto will be the only or the principal language used. The largest will be the Forty-First Universal Esperanto Congress at Copenhagen, Denmark, at the beginning of August. Advance registrations have been coming in so fast that a maximum limit of 2,200 has been adopted, to avoid overcrowding of the available facilities. Other international conferences and summer schools using Esperanto will be held in France, Spain, Italy, Switzerland, Germany, Austria, Sweden, Denmark, and Norway, not to mention national Esperanto congresses, most of them with foreign guests, in two dozen countries.

Esperanto is now being taught in about 635 schools and colleges, including adult schools and evening schools, about twenty of them in the United States and Canada. Books in and about the language number approximately 8,200, and there are nearly 105 Esperanto periodicals. Many scientific and technological periodicals publish articles and summaries in Esperanto regularly or occasionally. *Medicina Revuo* in Japan and *Scienca Revuo* in the Netherlands are scholarly journals entirely edited in Esperanto.

Behind the iron curtain, Esperanto was forbidden for many years. Stalin considered it dangerous for his subjects and victims to be able to maintain direct contacts with people in other lands. The beginnings of new Esperanto activities have become noticeable during the past year. On the one hand, this is the spontaneous upsurge of a burning desire of many people to break out of the isolation in which they have been kept by their totalitarian rulers. On the other hand, efforts have been made to link such activities with the Moscovite brand of "peace" propaganda. The Esperanto Association of North America was among those organizations which have maintained an attitude of cautious distrust towards such tendencies. The story of Molotov sending a telegram in Esperanto to an organization in Japan, widely reported in the press and on the radio some time ago, was incorrect.

Having entered the second half-century of our association's history all of us should be aware of the need for more members, clearer vision, better planning, improved methods, smoother cooperation, greater effectiveness. We shall have all this and more if we are determined to work in harmony and discipline, with faith in the future and loyalty to the principles in which we believe.

REPORT OF THE GENERAL SECRETARY

G. Alan Connor

ALL activities of the Association have been maintained at practically the same high level as during the previous fiscal year. Each year we like to report some improvements, and there have been several interesting developments during the past year, especially in the effort to make America more Esperanto-conscious, and to spread the knowledge that Esperanto is a useful and going concern. Outstanding publicity accomplishments were achieved through the excellent article on Esperanto, in the March issue of HOLIDAY magazine, by Prof. Mario A. Pei, and through the editorial in the LIFE magazine, April 9th. These are two of America's outstanding journals, and I should like to point out that both articles – although in somewhat different ways – referred to Esperanto as a practical and living instrument of intercommunication. This fact pleases us, because we have tried to develop that attitude on the part of the general public and among responsible elements, so as to counteract the general opinion of past years that Esperanto is some utopian and super-idealistic movement. Perhaps this relatively new and friendly attitude on the part of public agencies should give us pause to think a bit about our purposes and further progress in America. Perhaps we should all ask ourselves: Do we wish to maintain Esperanto as an idealistic cult for the few; or do we wish Esperanto to become a vital instrument of communication for the many?

Recently we spoke with Prof. Pei of Columbia University, at the time that Mrs. Connor presented another of her customary demonstrations on Esperanto in his popular course on the "Chief Languages of the World" at Columbia. We asked him: "Prof. Pei, what do you think of the idea of emphasizing in our Esperanto promotion, more of the travel and practical aspects of the interlanguage?" His reply was: "I think that is definitely the best approach. And do you know that 10 years ago, one out of 100 people traveled outside the US at some time in their lives, while today one out of 10 do so. That shows the extent to which mass travel has developed, and that is a most excellent field in which Esperanto can serve." That was Prof. Pei's thought on Esperanto, and we might well discuss among ourselves the implications of the practical application of Esperanto in today's world, as opposed to the purely idealistic concepts of Esperanto which the general public often meets in our Esperanto movement. In any event, we leave this thought with you for your consideration.

Central Office activity in the promotion of Esperanto and the servicing of the American Esperanto movement: I believe you all know that three of us work full time in the Central Office (or if you prefer in our very crowded apartment, given over to the work for the Association). And we are kept extremely busy every day, including Saturday and Sunday, and Mrs. Connor and I find ourselves working practically every night as well. Besides Mrs. Connor and myself, you have Myron Mychajliw, who has served EANA with rare devotion for the past seven years. Let me say here, that he never watches the clock, and gives much extra time to labors for your EANA. And you will find him here at the Congress, doing everything possible to serve you and to advance the in-

terests of Esperanto, which he so admirably knows and uses.

To indicate something of our operations at the Central Office, we received this past year 6,344 items of mail, and sent out 5,339 items, plus 728 packets of information. In addition, of course, there are the regular mailings of *Amerika Esperantisto*, and the bulk mailings of various campaigns and bulletins from time to time. Concerning the magazine, we find that almost one-third of our time is taken up with the editing, composing on the Varsityper, pasting up, proofreading, and otherwise preparing all phases of *Amerika Esperantisto*. In other words, we might say that just the various operations re the magazine, if so organized, take the full time of one person. We are speaking of course about our new 32-page AE, which EANA has published since January 1, 1956. The financial help given by Prof. Sloan, plus the fine support of our Sustaining Board, and the contributions of members, make all this extra improvement possible. Then, too, we are mindful of those regular members, loyal to their EANA through the years, which make a solid base for operations. We are happy to state that the new 32-page magazine costs, in actual outlay of money, only \$25 more per issue than our previous 16-page AE with cover. However, the doubling of the number of pages means double the work for us at the Central Office, as regards composing on the Varsityper, etc. The Varsityper, because we do all composing of the type, actually cuts in half the money outlay that would be necessary if the printer did all the work. Many members are very appreciative of our efforts with the magazine, as with other phases of the work. It is fitting that we mention the tremendous assistance, which Dr. William Solzbacher gives freely to your *Amerika Esperantisto*. Through his articles, reviews, news notes, advice, experience, and linguistic knowledge, we all greatly benefit.

Thanks to continuous and generous contributions from those who help the Association from year to year, our finances are in excellent condition. The Treasurer's Report will follow, but I wish to point out that there has been an increase in donations to the Sustaining Fund this past year. And the Members of the Sustaining Board have contributed in the same good measure as last year. We have often emphasized that the contributions both by Sustaining Board Members and extra contributions to the general Sustaining Fund lend encouragement and provide a base for the extra funds which Prof. Sloan secures for the Association. Therefore it is of the utmost importance that we constantly find new Members of the Sustaining Board, and new contributors to the Sustaining Fund. Members of the Sustaining Board pay from \$3 a month, and \$5 a month, to \$10 a month, dependent upon desire and ability to pay those sums. The regular payment is, however, \$3 per month, and we trust that other members will join for the coming year. Some make payment in one yearly sum of \$36. But whatever method of payment is desired, and whatever be the sums, they are very greatly appreciated by the Association.

Membership status of EANA: The past year has not seen any substantial growth in membership, but on the otherhand no loss of membership either. We stand at practically the same level as last year. While statistically, at this time, there are a few less members than at this same time last year, this is due to the fact that our magazine this year

goes out late to the membership, and renewals have not had a chance to be sent in from notices in the magazine. Many members wait for receipt of magazine before sending renewals on the renewal slips provided with the magazine. Last year there was time for renewals to be sent in at the end of June. This year they will come in July. At this moment the membership stands at 686 members. As the year advances, the numbers tend to increase until the beginning of the new year. We hope to again attain sufficient members so as to again reach a number over 700 this year as was the case last year.

A total of 188 new members joined EANA during the year. If you compare that figure with the number of information packets sent out, you will see that the percentage of return is a bit over 25%. This is a very good percentage of returns. And this is evidence to us that if members of EANA will cooperate to the utmost extent in sending "Letters to the Editor", and giving the address of EANA for free information, we can secure new members. In fact, this has proven to be the most satisfactory way of obtaining new members. The problem then is how to get the largest possible number of regular members to sending "Letters to the Editor". A few of our members have tirelessly devoted themselves to this letter writing, and with excellent results. At this time the two outstanding examples are Bob Powell and Henry Kruse. It is entirely a question of stick-to-itiveness. And if you continue to send letters, your Association will continue to receive members. We urge that many more members take up this work, or let's call it a contest - since those who secure most members gain a prize, and ALL who secure new members are listed with sincere appreciation in AE.

Esperanto Courses: During the past year we have recorded 23 new Esperanto courses, of which 18 are in schools or colleges. Remarkable success has been achieved by the Esperanto Association of New Jersey under leadership of Don Walton. This fine group of active Esperantists has again done outstanding work this past year in classes in adult evening schools. To aid them in advertising their classes, they printed and placed a large number of placards listing the various courses they sponsored. The placards were placed in stores, professional offices, railway stations, shop windows, libraries, etc. They also printed a flyer listing their courses and with a printed picture of their group thereon.

Another interesting job of promotion was done by a young Esperantist just beginning his first year of study at Harvard University, Graham Fuller. He arranged to have the World Federalists Group at Harvard sponsor a meeting on Esperanto. Graham printed up posters and placed them strategically in over 100 places throughout Harvard University and the Mass. Inst. of Tech. As a result nearly 125 persons attended the first meeting, where Graham and Robert Alberg - a teacher from nearby Lynn, Mass., spoke on Esperanto and gave a sample lesson. They sold a goodly number of copies of "*Esperanto: The World Interlanguage*", and invited all interested to attend a brief 5-lesson course in Esperanto. The membership for the short course came to 20 students. The entire experiment was judged quite successful. And in addition to those taking the course a large number bought books to study by themselves.

Central Administrative Committee: A new Committee has been set up

by the Board of Directors of EANA, which we believe will prove to be an immensely helpful improvement in the administration work of the Central Office. It is called the Central Administrative Committee, and we believe it will take a great many burdens from the shoulders of your General Secretary, and further assure democracy in our Association. Until this Committee was founded, your General Sec'y was burdened with a great many problems, which (in important matters) required much correspondence and exchange with the Board of Directors and Executive Committee scattered all over the country. The new Committee was intentionally selected from the Greater New York area, so that personal roundtable meetings can be held regularly. It provides several viewpoints and ample discussion of any problem. Then by majority vote a decision is reached, and plans drawn to solve the problem, after which it is sent to the Executive Committee or the Board of Directors for approval or disapproval. Needless to say, this is a new development of tremendous possibilities. The Chairman of the new Committee is Henry Kruse, Jr.

Other Developments: There have been other events and developments during the year, of somewhat lesser importance to us here. Most of these events are reported in the *Amerika Esperantisto*, of course, but often due to space limitations they are briefly treated. Among these items was the Conference of the Modern Language Association which dealt with the various projects for an interlanguage.

A new item of considerable importance has not yet been reported. It has to do with a new Pocket Size Phrase Book in Esperanto, which will be sold in bookstores, drugstores, and the like, all across the nation. Many members have proposed such a book in pocket-size during the last several years, and we are happy to announce now that Mrs. Connor and I have contracted for just such a book. We are commissioned by a regular pocket book publishing firm to do the job. It will contain an abundance of everyday phrases, especially slanted to travel, etc. Its significance is not that your secretaries are doing the book, because we have aided with other books and chapters, but that it will spread an interest and a knowledge of Esperanto throughout the length and breadth of our land (and also in other English speaking countries.) You will be hearing more about this project about the first of the new year when it is to appear. But we believe you will be happy that this publicity is "in the works".

Your secretaries have thought it best not to deal with certain great difficulties which face all of us in the Esperanto movement. We prefer to point to some of our gains during the past year instead of treating with certain difficulties. However, on the international scene we would like to point out that there has been increased cooperation on the part of EANA with several countries in the Free World, more especially with Latin American republics. We are particularly pleased with wholehearted cooperation from the Cuban Esperanto movement — many Cuban Esperantists now are members of EANA or subscribe to *Amerika Esperantisto*. This continental cooperation (on the American continent) is steadily increasing. And in Canada to the north of us, some of our members are beginning to urge greater unity for what we might term "solidarity for Freedom". But this, too, must await further development. We will publish the news when the occasion appears to be right. We might also

point out here that the past year has seen an increase in the number of foreign subscribers to the *Amerika Esperantisto*, so that more and more European and South American Esperantists consider the AE to be of increasing interest and importance.

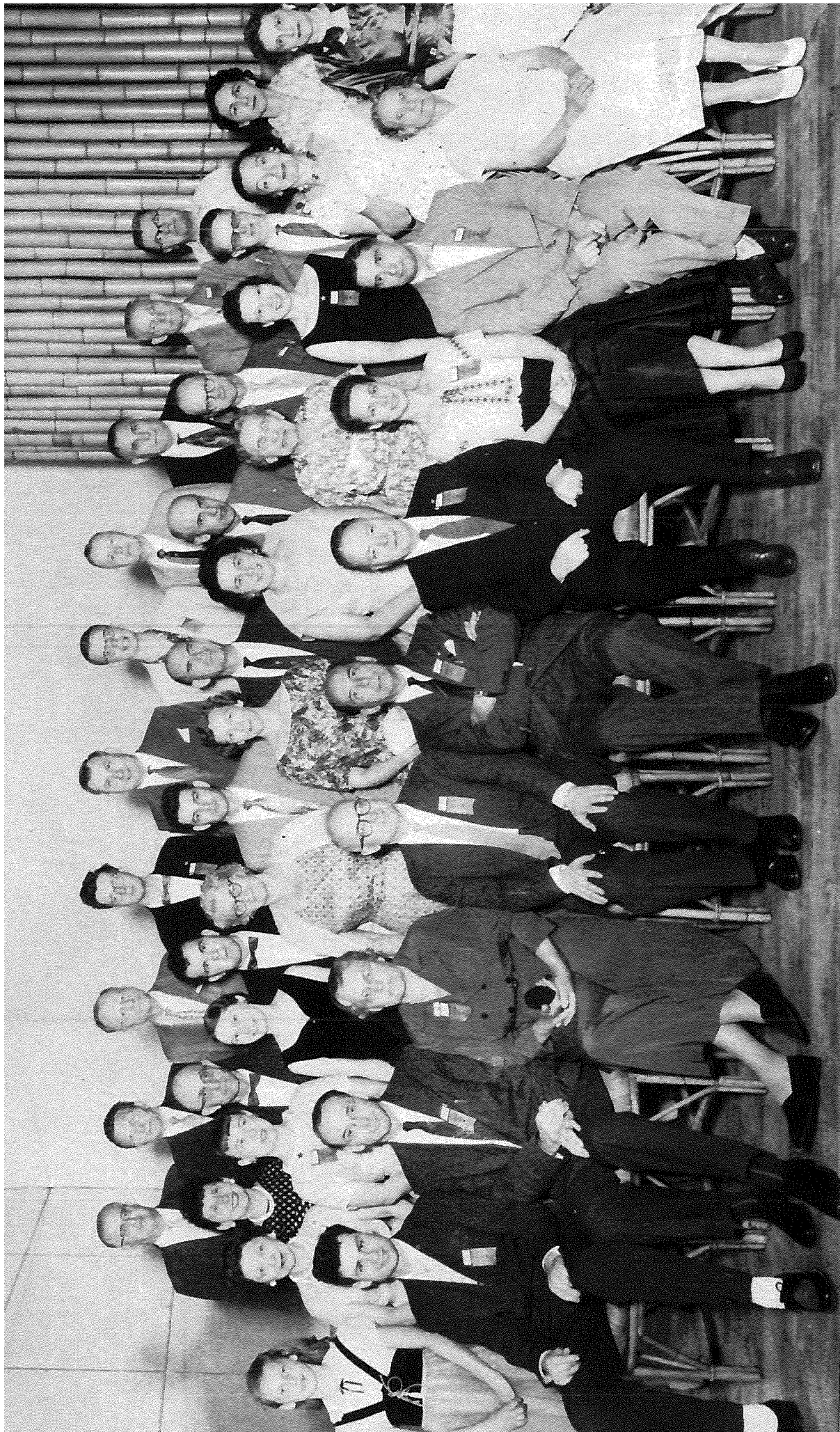
In conclusion, may I close, as I did last year, with thanks to our many friends and loyal members in EANA, who by their generous support in money, time, and fidelity, give us the needed courage to continue our efforts for American Esperanto, which may be an example to many other nations of the world. Because of America's place in the family of nations, we believe with one of our noted Chinese members, Dr. Lee-Min Han, with the World Health Organization, in Egypt, that the future of Esperanto may well rest with what we do with Esperanto, and how we promote Esperanto, *in the United States*, which has so much influence and meaning for Liberty in today's disturbed world. He writes: "If anything can promote the movement in the U.S.A., where I think Esperanto is least known, I shall certainly participate, as once the wheel moves fast in the U.S.A. it will accelerate the successful achievement of the aims of the Association." We are grateful for this noted Chinese humanitarian, because of his faith and support for us, altho he lives on the other side of the world, and we are grateful for the faith and support which our fellow-Americans give us in the not too easy task of guiding the affairs of EANA in the right course through troubled waters these days. Our gratitude to all fellow-Esperantists in EANA, and our full trust that by working together as free men and women in a free nation, together, all of us, can prove the adage that "Unueco estas forto" when it means unity in the framework of true American ideals of Liberty. Thank you, our friends and co-workers in this great endeavor.

THE BEST IN ESPERANTO LITERATURE - DE LUXE EDITIONS

- Kon-Tiki, Heyerdahl*, exciting true adventure story of six men on a 40-foot raft, 80 fotos, 236 pages, stamped in gold, full-cloth..... \$ 3.90
- Gösta Berling, Lagerlöf*, strange, fascinating novel of adventure and love in rural setting of old Sweden, 552 pp, full-cloth..... 3.90
- Peer Gynt, Henrik Ibsen*, story in poetic form of wild adventure, impulsive love, colorful scenes of Norwegian life, 258 pp, cloth 2.35
- La Normandaj Rakontoj, Guy de Maupassant*, 19 delightful stories, richly illustrated, 210 pp, stamped in gold, grey-brown cloth..... 3.60
- Tipoj kaj Aspektoj de Brazilo*, fascinating details of the life of Brazil, 151 pp. incl. 36 full-page drawings, art leatherette bound 4.00
- Fine, Nun Mi Komprenas la Radion*, popular introduction to the technics and theory of radio, richly illustrated, 142 pp, half-cloth 2.50
- Sveda Antologio*, selections from the very best in Swedish literature, Parts I & II in two de luxe vols., 432 pp, blue cloth, *complete* 5.85
- Svisa Antologio*, translations from the four languages of Switzerland, with linguistic comments, 540 pages, full-cloth bound..... 5.85

(Members of EANA deduct 10% from above prices.)

Esperanto Book Service, 114 W. 16 St., New York 11, N. Y.



46TH ANNUAL CONGRESS OF THE ESPERANTO ASSOCIATION OF NORTH AMERICA, DETROIT, MICHIGAN

REPORT OF ELECTIONS

In accordance with the Rules of Elections, the sealed ballots were received by the Auditor of EANA, who checked the names of those voting and then submitted this list of voters together with the unopened ballots to the presiding officer of the Congress. The President appointed two tellers, *Henry B. Milsted* and *Patrick Murphy* to count the votes. Provision was made for those members who had not already voted by mail to cast their ballots. The report of the tellers was as follows:

For President	<i>Professor John M. Brewer</i>	206 votes
For Vice-President	<i>Mrs. Eulalia Marks</i>	206 votes
For General Secretary	<i>G. Alan Connor</i>	203 votes

One write-in vote for President was cast for *Doris T. Connor*.

One write-in vote for Vice-President was cast for *J. Henry Kruse, Jr.*

Write-in votes for General Secretary were cast for: *Donald R. Broadribb*, *Myron R. Mychajliw*, *Donald E. Parrish*, 1 vote each.

The report of the tellers was adopted and *Professor John M. Brewer* of Rolla, Mo., was declared elected as President; *Mrs. Eulalia Marks* of Washington, D. C., as Vice-President; and *G. Alan Connor* of New York, as General Secretary; each for a term of three years.

RESOLUTIONS ADOPTED BY THE 46TH CONGRESS

The Resolutions Committee, consisting of *Virgil Whanger*, Chairman, *Henry Kruse, Jr.*, and *Dorothy Holland* presented the following resolutions which after complete discussion were adopted by the Congress:

Whereas, extensive reports have been presented to this Congress by the Congress President, General Secretary, and Treasurer of EANA; by local Esperanto societies and groups; and by various committees; now therefore be it,

RESOLVED, that these reports are accepted and approved with the grateful appreciation of the Congress, not only for the reports themselves, but also for the labor and devotion which they represent.

Whereas, EANA and the Esperanto movement on the North American continent continue to enjoy sound and healthy, though unspectacular growth; and,

Whereas, the work of the EANA central office has undergone a consequent increase; now therefore be it,

RESOLVED, that the Congress commends the Board of Directors of EANA for having recognized the tremendously increased burden which this growth had placed upon the shoulders of the General Secretary, and for having lightened that burden by appointing the new Central Administrative Committee, whose duty it is to make important planning and administrative decisions which were hitherto made by the General Secretary; and be it further,

RESOLVED, that this Congress expresses its sincere thanks to and complete confidence in, the officers, Directors, and Central Administrative Committee of EANA; and in Mr. and Mrs. G. Alan Connor and Mr. Myron R. Mychajliw of the EANA central office; and be it finally,

RESOLVED, that they are urged to take renewed strength from this

full vote of confidence; to recognize that the guidance and future of the Esperanto movement on the North American continent rests in their competent hands; and to take up their burdens again, with increased diligence and vigor.

Whereas, the Esperanto Association of North America has enjoyed a most inspiring, enlightening, educational, and creative congress here in Detroit; now therefore be it,

RESOLVED, that the Congress expresses its sincere thanks to the citizens of the friendly city of Detroit and to the management and staff of the Hotel Wolverine, for their generous hospitality; and be it further,

RESOLVED, that the Congress expresses its heart-felt gratitude and appreciation for the herculean labors of Mr. Bernard Haag and the Congress Committee, and for the generous contributions to the success and pleasure of our Congress made by: Professor J. B. Mello e Souza of Brazil; Mrs. Laura Ley of England; Mr. and Mrs. Roy E. Holland of Naperville, Ill.; Miss Cecile Pollatz and Jon Willarson of Milwaukee; and the following in the Detroit area: Joanne von Draginda (Ukrainian dancer), Mr. and Mrs. Harold Johnson, Mrs. Pauline Maruda (Mr. Haag's mother), Mr. Paul Nace, The Senators Quartet, and Mr. Joseph Zabelski (pianist).

Whereas, an editorial in *LIFE* Magazine, articles in various Esperanto journals, and other reliable sources of information have indicated that so-called Communist governments have recently demonstrated interest in Esperanto; now therefore be it,

RESOLVED, that though the use of Esperanto in all nations is our goal, we view this particular development with caution. The use which such governments might make of Esperanto in the Free World is subject to question, and efforts of Communist partisans to dominate the official Esperanto Movement would threaten the very foundations of the Movement; and be it further,

RESOLVED, that the officers, Directors, and Central Administrative Committee of EANA are admonished to be aware of this situation; and the editors of *The American Esperanto Magazine* are commended for the firm and vigorous stand they have taken on the subject; and be it further,

RESOLVED, that we are neutral toward any form of government, wherever it exists, in any part of the world. We will at no time now or ever strive to alter or change in any way any government existing anywhere in the world. Moreover, we will not be used to further the ambitions of any particular form of metaphysics, politics or ism. We will defend our neutrality with all our might, and with all our soul.

PROPOSED AMENDMENT TO THE CONSTITUTION

The Congress unanimously recommended to the Board of Directors of EANA an amendment to the Constitution which will state that the EANA does not knowingly accept as members Communists and those who believe in the overthrow of the government of the United States by force and violence.

NEXT YEAR'S CONGRESS IN NEWARK AREA

We are happy to announce that the Esperanto Association of New Jersey will conduct the 47th Congress of EANA, 1957, in the Newark area.

**FINANCIAL STATEMENTS FOR THE FISCAL YEAR
JUNE 1, 1955 to MAY 31, 1956**

**PROFIT AND LOSS STATEMENT
(And comparisons with previous year)**

<i>OPERATING RECEIPTS</i>		<i>Comparison</i>
Membership dues	\$2,739.55	- 337.67
Subscriptions, sales	<u>403.99</u>	- 71.01
<i>Total operating income</i>	\$3,143.54	- 408.68
<i>EXPENDITURES</i>		
Expense materials	\$ 301.03	- 21.48
General promotion	578.42	+ 11.02
Esperanto Magazine	671.13	- 27.17
Postage	270.80	- 95.60
Rent , gratuities	627.75	+ 26.76
Office operations	374.33	+ 51.60
Office salaries (3 full-time workers)	5,260.00	+ 168.00
U.E.A. dues	32.41	+ 8.75
Special promotion	75.22	+ 12.74
Security trading	<u>96.60</u>	+ 96.60
<i>Total expenses</i>	\$8,287.69	+ 231.22
<i>Operating Loss</i>		\$5,144.15 + 639.90
<i>SUPPLEMENTARY INCOME</i>		
Sustaining Fund (from members)	\$1,438.43	+ 404.91
Sustaining Fund (from others)	4,547.50	+ 547.50
Bley bequest	100.00	- 0 -
Other donations	<u>- 0 -</u>	- 109.36
<i>Total</i>	\$6,085.93	+ 843.05
<i>Net Addition to General Fund Reserve</i>		\$ 941.78 + 203.15

ASSET AND LIABILITY STATEMENT JUNE 1, 1956

<i>ASSETS</i>		
Cash in bank	\$3,297.46	
Imprest fund	<u>25.00</u>	\$3,322.46
Office Furniture	\$ 891.36	
U.S. War Bonds	25.00	
Inventory	141.77	
Notes receivable (non-recourse)	<u>2,000.00</u>	<u>3,058.13</u>
<i>Total Assets</i>		\$6,380.59
<i>LIABILITIES</i>		
Bley bequest	\$ 700.00	
Congress reserve	55.00	
U. E. A.	126.15	
Book Service	16.42	
Reserve for traveling	<u>17.00</u>	\$ 914.57
General reserve brought forward	\$4,524.24	
Added	<u>941.78</u>	\$5,466.02
<i>Total Liabilities</i>		\$6,380.59

New York, June 2, 1956

HAROLD S. SLOAN, Auditor



En ĉi tiu jaro de la Ora Jubileo de nia gazeto "AE", ni festis la 46-an Kongreson de nia Landa Asocio EANA en Detroit. Interese estas por legi du leterojn, kiuj emfazas la gravecon de nia Esperanto-laboro en Ameriko: tiu de Zamenhof je la komenco (1907), kaj tiu de la Sekretario de B. E. A. (1956).

ZAMENHOF PRI AMERIKA ESPERANTO-GAZETO

Letero al la Amerika Esperanto-Asocio (1907)

Kara Sinjoro:

Kun plezuro mi eksciis el via letero, ke via societo intencas baldaŭ komenci la eldonadon de amerika esperantista ĵurnalo. Kompreneble mi povas nur tre ĝoji pri tio ĉi kaj deziri al via gazeto la plej bonan sukceson. Ne pro simpla ĝentileco mi tion ĉi diras: vian estontan gazeton mi efektive trovas tre grava, kaj mi efektive atendas de ĝi tre multe da bono por nia afero.

Ameriko estas tre grava por Esperanto kaj Esperanto estas tre grava por Ameriko; kaj tial la tago, en kiu aperos la unua bona gazeto esperantista en la plej grava lando de Ameriko, en la Nord-Amerikaj Unuigitaj Ŝtatoj, estos por nia afero tre grava dato. Ke via gazeto estos bona, pri tio mi ne dubas, ĉar mi konas bone la energion kaj bonan volon de ĝiaj fondantoj.

Mi estas konvinkita, ke vi sekvos la ekzemplon de la bonega kaj plej merita brita frato, kaj via gazeto baldaŭ fariĝos unu el la plej gravaj centroj esperantistaj, al kiu turniĝos la okuloj de la tutmonda esperantistaro.

Via, L. ZAMENHOF.

BONDEZIROJ DE LA SEKRETARIO DE B. E. A.

Letero al la 46-a Kongreso de E. A. N. A. (1956)

Altestimata S-ro Connor,

Je la okazo de via jarkunveno en Detroit, mi persone deziras al vi kaj ĉiuj en la kongreso feliĉan tempon – bonan veteron, kompreneble! – kaj plene sukcesajn kunvenojn kaj diskutojn. En la nuna stato de la konstatebla plivasta intereso tra la mondo pri la internacia lingvo, via laboro kiel landa asocio en grava lando nepre estas necesa por la disvastigo de la scio pri la lingvo inter la popoloj kies gepatra lingvo estas la angla. Unu el la plej trafaj propagandiloj, kiujn la mondo konas estas via oficiala gazeto kiu ĉiam estas bonvena en ĉi tiu lando. Daŭrigu la bonan laboron por la profito de ĉiuj.

Sincere kaj *samideane*, J. W. LESLIE

MEMBERS OF THE 46TH EANA CONGRESS

The EANA expresses sincere thanks to the following members, who bought tickets to support the 46th Congress, and thereby participated either in person or by mail. Those present in Detroit are marked with an asterisk:

Elliot Q. Adams	Mrs. J. J. Hutchens *	V. Rev. G. N. Pausback
Angela Alfaroli	Allan Hutcheon	David W. Peacock
Geo. W. Bailey	Harold Johnson *	Mrs. David W. Peacock
Roland Barta *	Margie Johnson *	Cecile Pollatz *
M. Whipple Bishop	Konrad Kail	Grace Randolph
Edward Blekicki	Maude Kail	John M. Robinson
F. W. Breth	Albert Koliner *	Leo Saari
John M. Brewer	Mrs. Albert Koliner *	John Salles
J. Leo Chapman	Wm. A. Knox	Henriette Salles
Andrew Chmielewicz *	J. Henry Kruse, Jr. *	J. H. Schackmann *
Boris Christoff *	F. A. Kubeck	Mrs. J. H. Schackmann *
Armand B. Coigne	Yustyn Kuzma	Frieda I. Schwartz
Reginald H. Colley	Helen Langell *	Herbert W. Smart
Bond Collier *	Anton Lenhardt	Isabel P. Snelgrove
Doris T. Connor *	Laura B. Ley *	William Solzbacher *
G. Alan Connor *	Frances L. McDowell	James V. Sorrel
C. C. Cummingsmith	Mrs. D. B. MacDonald	Rev. Robt. Sparks
Mrs. C. M. Davidson *	Mrs. Pauline Maruda *	Elfrieda D. Stewart *
Richard L. Denison	J. B. Mello e Souza *	Frank H. Sweet *
Paul Doubek	Mrs. J. B. Mello e Souza	Howard Tamms
Daphne Duhnke *	Lloyd B. Mignerey *	Herman Tobusch *
Joseph Gamba	Henry B. Milsted *	Marion Topham
Mrs. Joseph Gamba	Olive Morris *	J. J. Trytiak
Jean R. Goldings	Patrick Murphy *	May D. Van Sloun
Peter Golobič *	Joseph Murray *	Frank W. Vedder
Bernard W. Haag *	Edna Murray *	Adeline Vigelis
Lee-Min Han	Myron R. Mychajliw *	Don Walton
James H. Hartley	Tony Nabby	Virgil Whanger *
Donald W. Hathaway *	Paul E. Nace *	Jon Willarson *
Roy E. Holland *	Thomas M. O'Neill	F. Lee York *
Dorothy Holland *	A. G. O'Reilly	Pauline Ziobro
J. J. Hutchens *	Blanche Parker	

Special thanks to the following members who sent extra contributions to help the 46th Congress: G. W. Bailey, M. Whipple Bishop, Dr. Lee-Min Han, Tony Nabby.

Central Administrative Committee: See the Report of the General Secretary in this issue for a discussion of this important new Committee. It consists of the following six members—President, *J. Henry Kruse, Jr.*; Secretary, *Mrs. Leslie Davis, 238 Audley St., South Orange, N. J.*; *Doris T. Connor*; *Myron R. Mychajliw*; *Donald F. Walton*; and *Miss Elsie Yung-hans*. Send your communications to the Secretary at address above.

EL LA HISTORIO DE AMERIKA ESPERANTISTO

BABI LE MULO

*Pro la Ora Jubileo de "AE" ĉi tiun jaron, ni represas
la historion de nia gazeto, unue presitan en 1949.*

<i>L'Amerika Esperantisto</i>		(redaktoroj)
1906	Oklahoma City	Arthur Baker
<i>Amerika Esperanto-Jurnalo</i>		
1907	Boston	John Fogg Twombly
1908	New York	David H. Dodge
<i>Amerika Esperantisto</i>		
1907-10	Chicago	Arthur Baker
1911-13	Washington	Ivy Kellerman Reed
1913-22	West Newton, Mass.	C. H. Fessenden Ernest F. Dow
1922	Cambridge, Mass.	A. P. H. Rollason
1922-27	Boston	Norman W. Frost Herbert M. Scott Isabel M. Horn G. Winthrop Lee
1927-29	St. Paul	Charles W. Barnes Joseph J. Burita
1929-33	Fort Lee, N. J.	J. J. Sussmuth
1933-34	Washington	Thomas F. Gaines
1934-42	Washington	Joseph Leahy
1943	Detroit	Mabelle L. Davis
1944-	New York	G. Alan Connor

“Unu el la amikoj de la aŭstra Imperiestro diras, ke li abomenas Esperanton, ĉar la anarkiistoj, tiuj friponoj, pere de gramatiko kaj vortaro, povas kompreni unu la alian tra la tuta mondo, post nur proksimume ses lecionoj. Tio estas vera, sed per la sama logiko tiu sinjoro povus abomeni fervojojn, ĉar ili ebligas vojaĝadon de unu lando al alia eĉ al anarkiistoj. Ĉiu inteligenta persono komprenos, ke, se

AMERIKA ESPERANTISTO

Esperanto povas esti lernata en ses lecionoj sufiĉe bone por fariĝi interkomprenigilo inter du homoj de tute malsamaj gepatraj lingvoj, ĝi meritas esti uzata ne nur de anarkiistoj, sed ankaŭ de diplomatoj, misiistoj, brikportistoj kaj reĝoj. Se la aŭstra eminentulo estas sufiĉe juna kaj sana, li povas esperi vivi ĝis la tempo, kiam tia ĝenerala uzo de Esperanto estos realeco.”

Ĉi tiu artikoleto, tradukita el la dua numero (Novembro 1906) de “L’Amerika Esperantisto,” estas tipa ekzemplo de la vigla maniero, en kiu S-ro Arthur Brooks Baker, tiam loĝanta en Oklahoma City, redaktis la gazeton, kiun li fondis en Oktobro 1906. Jen alia ero el la sama numero: “Iu Kalifornia Esperantisto, skribante al ‘Amerika Esperantisto’, demandis, kion ni pensas pri tertremoj. Konfidence mi respondas, ke ni opinias, ke eĉ la skuo en San Francisco estas nenio kompare al tio, kio okazos, kiam kelkaj usonaj universitatoj forĵetos sian pezan ŝarĝon de mortintaj lingvoj por oficiale akcepti la plej vivantan lingvon en vivanta epoko: Esperanton.”

“L’Amerika Esperantisto, Monata Gazeto pri Esperanto, la Internacia Lingvo”, havis ambician kaj grandiozan programon: “La celo kaj intenco de L’Amerika Esperantisto estas, havigi al la lernantoj kaj uzantoj de la lingvo, Esperanto-gazeton je la okcidenta marbordo de la Atlanta Oceano. Tiel rapide, kiel ili povas esti kompilataj kaj presataj, aperos mallongaj, sed kompletaj gramatiko kaj vortaroj angla-Esperanta kaj hispana-Esperanta, ĉar la intencata agadkampo de ĉi tiu gazeto etendiĝas de la Arkta Oceano al Kapo Horn. Abonantoj en eŭropaj kaj aziaj landoj tamen ne estos traktataj malpli favore, escepte kiam la poŝtaj elspezoj igas tion necesa.”

Komprenoble tiu hispana-Esperanta vortaro anoncita en la unua numero de AE neniam aperis en Oklahoma City aŭ ie alie en nia lando, sed la gazeto fariĝis vigla kaj efika propagandilo de Esperanto, ne “de la Arkta Oceano al Kapo Horn”, sed en tuta Usono kaj en la anglalingvaj

AMERIKA ESPERANTISTO

partoj de Kanado. Cetere S-ro Baker ŝajne ne sciis, ke en tiu tempo jam ekzistis tuta serio de Esperanto-gazetoj en la Okcidenta Duonsfero. La plej bona el ili, "Antaŭen, Esperantistoj", aperis regule ĉiumonate en Lima, Peruo, de Julio 1903 al 1916. De la unua Esperanto-gazeto en Ameriko, "El Esperanto", aperis nur unu numero en Valparaiso, Ĉilio, en Majo 1901. Ankaŭ jam aperis (aŭ estis aperintaj kaj malaperintaj) "L'Espérantiste Canadien" (Kanado, Aŭgusto-Decembero 1901), "La Lumo" (Kanado, 1902-04), "La Gazeto" (Portoriko, 1906), "Ĉilio Esperantista" (Ĉilio, 1903-04), "Meksika Lumturo" (Meksiko, 1904-05), "Esperanto-Skarabaro" (Kostariko, 1906), "Moderna Idiomo" (Paragvajo, 1905), "Verda Radio" (Gvatemalo, 1905), kaj "Centramerika Esperantisto" (Gvatemalo, 1906). "Amerika Esperantisto" do estis nur la 12-a inter la gazetoj aperintaj "de la Arkta Oceano al Kapo Horn", sed ĝi estis la plej vigla, la plej bela kaj la sola, kiu vivis ĝis nun, atingante la maturan aĝon de 41 jaroj. Estante la dua inter ĉiuj Esperanto-gazetoj aperintaj seninterrompe ("Brita Esperantisto" estas unu jaron pli aĝa), AE ankoraŭ tute ne estas laca kaj dormema, sed esperas duobligi aŭ triobligi sian vivon sen perdo de energio kaj intereso.

La gazeto de S-ro Baker restis la sola Esperanto-gazeto en Usono por nur tri monatoj. Jam de 1905, kiam Amerika Esperanto-Asocio (poste transformita en la Esperanto-Asociation de Nord-Ameriko) fondiĝis en Boston, ĝiaj fondintoj decidis publikigi gazeton sub la nomo "The American Esperantist". La unua numero povis aperi nur en Januaro 1907, sub redakto de S-ro J. F. Twombly, kaj ĉar S-ro Baker jam estis uzanta la titolon "Amerika Esperantisto" (li forigis la malbelan *L'* post la tria numero), la oficiala organo de AEA nomiĝis "American Esperanto Journal" ("Amerika Esperanto-Ĵurnalo"). En tiu jaro do aperis du gazetoj, "Amerika Esperantisto" en Chicago (kien S-ro Baker estis movinta sian eldonejon) kaj "Amerika Esperanto-Ĵurnalo" en Boston kaj poste en New York. En Majo

AMERIKA ESPERANTISTO

1908 la du gazetoj kunfandiĝis. Anoncante tion, S-ro Baker skribis: "Estas kelkaj miloj da legantoj, kiuj sendube pensis, ke AE estis la sola Esperanto-organo en Usono, ĉar ĝi faris la plej laŭtan kaj plej senĉesan bruon. Tamen..." Liaj rimarkoj pri la malaperinta konkurencinto tute ne estis afablaj.

Trale gente la jarkolektojn nun, post 40 jaroj, kritika observanto miras pri la bona kvalito kaj bela aspekto de la du gazetoj. Ambaŭ estis bonaj, kvankam ili estis tute malsamaj. AE estis la organo de unu viro, S-ro Baker, kiu skribis en Februaro 1907: "Mi nun laboras 14 horojn ĉiutage". Li estis estinta prelegisto en amaskunvenoj tiutempe nomitaj "Lyceum". Lia stilo respegulis la flaman oratoradon de la prelegtribuno kaj samtempe la atakemon de la pionira ĵurnalismo de okcidenta Usono. La argumentoj estis frapaj, kvankam ne ĉiam logikaj; la faktoj estis prezentataj en vigla, interesa, kolorplena maniero, kvankam ofte kun troigo kaj trosimpligo. Legante liajn artikolojn, oni havas la impreson, ke oni aŭskultas sinceran kaj ŝatindan personon, kiu batalas por granda afero kaj kies entuziasmo estas preskaŭ nerezistebla. Lia ĉefa intereso estis, ne servi la Esperantistojn, sed varbi novajn anojn por la movado. Tial li ĉiam denove reprenis gramatikon kaj vortareton, ĉiam ripetis la samajn argumentojn. Preso, papero kaj tipografia aranĝo estis bonegaj. La kovrilo eĉ nun estus konsiderata moderna kaj bongusta (kvankam laŭ mia opinio ĝi ne estis tiel bela kaj okulfrapa kiel la nuna). La gazeto aperis ĉiunmonate (aŭ preskaŭ) kun 16, 24, 32 kaj kelkfoje eĉ 64 paĝoj. Oni do preskaŭ povus envii la "malnovan" AE de antaŭ 40 jaroj. (Kompreneble, sekvante la modernan evoluon en ĵurnalismo, la nuna AE prezentas sian enhavon en multe pli konciza kaj "densa" formo.)

Kiel decis por gazeto aperanta en Boston, "Amerika Esperanto-Ĵurnalo" havis pli altan nivelon ol AE, uzis trankvilan, respektindan stilon, publikigis pli grandan kvanton da novaĵoj kaj havis sufiĉe grandan kunlaborantaron. Ĝi enhavis pli multe da materialo en Esperanto, malpli en

AMERIKA ESPERANTISTO

angla lingvo. Papero, preso kaj aranĝo estis malpli bonaj ol tiuj de AE, kaj ĝi tute ne havis la ĉarmon de tiu senkompare vigla stilo kaj de tiu rekta alvoko al la leganto, kiuj estis la forto de AE.

AEĴ publikigis detalajn raportojn pri la diversaj Esperanto-kluboĵ, kiuj estis multnombraj kaj agemaj. Komence de 1908 ĝi enhavis interesajn priskribojn pri la agado de Edmond Privat en Usono kaj Kanado. S-ro Privat, juna svizo (nun Profesoro en la Universitato de Neuchâtel) venis al Usono por propagandi Esperanton kaj instrui la lingvon laŭ propra "paroliga" metodo. AEĴ raportis, ke S-ro Privat eĉ klopodis varbi Prezidanton Theodore Roosevelt por Esperanto. AEĴ ankaŭ enhavis interesan raporton pri per-Esperanta vojaĝo tra Rusujo kiun faris en 1907 S-ro Edward K. Harvey, Sekretario de la Bostona Esperanto-Societo.

Inter la materialo, kiun AE publikigis antaŭ 40 jaroj, estis rimarkinda traduko de la Konstitucio de Usono, farita de S-ro George Winthrop Lee.

En 1911 S-ro Baker, ĝis tiam sola posedanto de AE, vendis la gazeton al grupo da Esperantistoj, kaj D-rino Ivy Kellerman Reed fariĝis ĉefredaktorino. Artikoloj verkitaj en bonstila, klasika Esperanto, serioza prezentado de faktoj kaj argumentoj, kunlaborado de multaj el la plej famaj Esperantistoj el ĉiuj landoj gajnis al AE en tiu epoko tre altan reputacion en la tutmonda Esperantista gazetaro. Post tiu epoko AE vojaĝis al diversaj urboj, preskaŭ ĉiam sekvante la Centran Oficejon de EANA (Esperanto-Asocio de Nord-Ameriko). Ĝi havis brilajn sukcesojn kaj suferis malsukcesojn kaj sortobatojn. Ĝi kaŭzis multe da kapdoloroj al sinsekvaj redaktoroj, kies klopodoj ofte estis vanaj, ĉar multaj Esperantistoj ne komprenis la gravecon de bona gazeto kaj preferis fondi privatajn gazetojn, gazetetojn kaj gazetaĉojn aŭ bojkotis la ĵurnalon, ĉar ĝi ne ĉiam kontentigis iliajn personajn dezirojn kaj ne suface flatis ilian vantecon kaj ambicion.

En 1933-34 AE preskaŭ mortis, dronante en ŝuldoj kaj

AMERIKA ESPERANTISTO

konfuzo. Tiam S-ro Joseph Leahy, kvankam jam maljuna, savis la ĵurnalon kaj savis EANA. En formo modesta kaj multobligita (laŭ la ofset-metodo) li tenis la gazeton "super la akvo" dum preskaŭ dek jaroj. En 1943 S-ino Mabelle L. Davis redonis al ni gazeton bele presitan. En 1944 la gazeto venis al New York, "ĉefurbo de presado kaj publikigado en la mondo".

Se ĉiuj eksredaktoroj de AE verkus siajn "rememorojn", la volumo farus interesan legaĵon. Ĝi estus plena de entuziasmigaj kaj kortuŝaj faktoj pri fideleco kaj oferemo sed ankaŭ de penigaj ekzemploj de blindeco kaj malkompreno.

Tamen, "cent semoj perdiĝas, mil semoj perdiĝas, ni semas kaj semas konstante". Starante sur la ŝultroj de siaj antaŭuloj, la nuna redaktoro de AE kaj liaj gekunlaborantoj daŭrigas la laboron komencitan antaŭ 41 jaroj kaj adaptas ĝin al la bezonoj de nova epoko. AE devas esti inda de sia pasinteco kaj inda de sia tasko: disvastigi la scion kaj uzon de Esperanto en Nord-Ameriko. Kun justa fiereco Ivy Kellerman Reed, diris en Marto 1911: "Kelkaj el la plej eminentaj eŭropaj Esperantistoj skribis, ke AE nun okupas la unuan lokon en sia klaso." Kun sama fiereco ni rajtas diri, ke tio estas denove vera. Nia eminenta kaj leginda kolego, "Brita Esperantisto", bonvolis skribi en la numero de Septembro-Oktobro 1947, ke "AE staras en la unua vico de Esperanto-gazetoj" kaj ke "ĝi estas unu el la plej bonaj naciaj Esperanto-gazetoj kaj meritas larĝan disvastigon." Similaj komplimentoj atingis nin el multaj landoj. Tamen komplimentoj ne sufiĉas por disvastigi, plibonigi kaj pli-grandigi nian gazeton kaj — kun ĝi — la Esperanto-movadon. Ni bezonas pli multe da membroj por EANA, pli multe da abonantoj por AE, pli multe da kunlaboro kaj komprenemo por la agado de la Centra Oficejo, kiu kelkfoje faras erarojn — kiel niaj antaŭuloj faris, sed kiu baraktis kaj baraktadas kun mil malfacilaĵoj kaj kiu "laboras 14 horojn ĉiutage", kiel S-ro Baker faris antaŭ 40 jaroj.

[FINO]

FAKTOJ KAJ FANTAZIOJ PRI ESPERANTO

LIBRO DE D-RO IVO LAPENNA

D-ro William Solzbacher

(Daŭrigo de recenzo komencita en la numero Majo-Junio.)

D-ro Lapenna rakontas strangajn teoriojn pri la *sanskrita* kaj la *latina* lingvoj. El la fakto, ke en kelkaj klasikaj dramoj de malnova Hindujo, ekzemple *Sakuntala* de *Kalidasa*, bramanoj kaj princoj parolas *sanskrite*, ordinaraĵoj *prakrite*, li konkludas, ke "devis formiĝi tute aparta komuna lingvo por la superaj kastoĵoj de Bramanoj kaj nobelaro", kiuj vivis en "preskaŭ komplete kasta izoliteco", dum "la popola amaso parolis diversajn prakritajn dialektojn". La historiaj faktoj estas tute aliaj. La *veda* lingvo (en kiu la plej malnovaj klasikaj verkoj de Hindujo estas verkitaj) kaj parencaj dialektoj estis la lingvo de la tuta popolo. Poste la prakritaj lingvoj (el kiuj oni nun konas proksimume 40) fariĝis la komunaj lingvoj de la "superaj kastoĵoj" kaj de la "popola amaso". Sed sur la bazo de malnova dialekto parenca al la *veda* lingvo, la bramanoj, inter ili la fama gramatikisto Panini, starigis la klasikan *sanskritan* lingvon (la vorto signifas "perfekta") por uzo en religio, poezio, scienco kaj alta politiko. Tiam uzon ĝi gajnis eĉ en tiuj partoj de Hindujo, kie la *veda* lingvo kaj parencaj hindoeŭropaj lingvoj neniam estis uzitaj. La *sanskrita* lingvo, kiel artefarita lingvo de religio, scienco kaj diplomataj rilatoj, eĉ penetris en landojn ekster Hindujo, ekzemple en la regionojn, kiuj nun nomiĝas Indonezio, Birmo, Tajlando, Ĉeĵlono. Anstataŭ uzi la *sanskritan* lingvon kiel ekzemplon de "ĉefaj diferencigaj faktoroj", Lapenna estus devinta menciigi ĝin en la ĉapitro pri "unuecigaj faktoroj".

"Similan fenomenon oni rimarkas en la feŭda mezepoka Eŭropo", skribas D-ro Lapenna. "La latina estis en tiu epoko la lingvo de la regantaj superaj rondoj, dum la servutulaj popolamasoj parolis la plej diversajn lingvojn kaj dialektojn." Tio ne estas vera. La nobeloj parolis la samajn lingvojn kaj dialektojn kiel la popolamasoj. Nur tre malmultaj nobeloj lernis la latinan lingvon. Aliflanke la pastroj, kiuj grandparte venis el la familioj de metiistoj kaj kamparanoj, sciis kaj uzis la latinan lingvon, ne anstataŭ la popola lingvo, sed aldone al ĝi. Iom post iom multaj latinaj vortoj kaj esprimumoj penetris en la naciajn lingvojn, kreante la grandan nombron de "internaciaj vortoj", kiuj estas unu el la kondiĉoj por la ekzisto de Esperanto. Do ankaŭ la latina lingvo, kiun D-ro Lapenna mencias kun la titolo "kasta aŭ klasa faktoro" sub la "diferencigaj faktoroj", devus esti menciata sub la "unuecigaj faktoroj".

Kastoĵoj kaj Religioj

La Lapenna-ideo de "kasta lingvo", per kiu la altaj klasoj en Hindujo kaj Eŭropo estis tenitaj "en preskaŭ komplete kasta izoliteco" (p. 19), fariĝas eĉ pli absurda, se oni konsideras, ke virinoj preskaŭ neniam lernis la *sanskritan* kaj latinan lingvojn. La penso, ke hinda reĝo aŭ eŭropa grafo parolis al sia amatino aŭ edzino en lingvo, kiun ŝi ne komprenis, estas groteska.

Sub la titolo "religia faktoro" (p. 21) D-ro Lapenna diras: "Estas ĝenerale konate, ke preskaŭ ĉiuj religioj uzas apartajn lingvojn por siaj

ritoj. La katolika eklezio uzas la latinan lingvon. La ortodoksa aplikas la malnovan slavan. La ritoj de la greka eklezio estas farataj en la antikva greka lingvo. La mahometana religia komunajo uzas la araban literaturan lingvon." Tio estas nur parte vera, ĉar la aŭtoro uzas tre malprecizan esprimmanieron; li skribas, kvazaŭ la "ortodoksa" kaj la "greka" Eklezio estus du malsamaj organizoj. Li estus devinta diri, ke la Katolika Eklezio en sia latina rito uzas ĉefe la latinan lingvon (kaj iomete la malnovgrekan kaj malnovslavan lingvojn), ke la Katolika Eklezio en siaj aliaj ritoj uzas la grekan, malnovslavan, malnovarmenan, koptan, malnovetiopian, malnovsirian, kaldean, araban, hungaran, rumanan, georgan kaj anglan lingvojn. La Ortodoksa Eklezio uzas ĉefe la grekan kaj la malnovslavan lingvojn, sed ankaŭ la ukrainan, rumanan, albanan, georgan, anglan, kaj multajn aliajn. Kelkaj el tiuj liturgiaj lingvoj – sed ne ĉiuj – estas diferencaj de la popola lingvo. Cetere la religiaj lingvoj ankaŭ estas unuecigaj, ne diferencigaj faktoroj. La araba lingvo ekzemple estas uzebla kiel helplingvo en ĉiuj islamaj landoj, de Maroko ĝis Okcidenta Ĉinujo kaj de Turkujo ĝis Indonezio.

Kion diris Meillet?

Por la ĉapitro pri "Faktoroj influantaj la lingvoevoluo" (pp. 18-25), kun la subĉapitroj "Diferencigaj faktoroj" kaj "Unuecigaj faktoroj", Lapenna uzis artikolon de A. Meillet, *Différenciation et unification dans les langues* ("Diferencigo kaj unuecigo en la lingvoj"), publikigita en 1911 en la revuo *Scientia* kaj represita senŝanĝe en *Linguistique Historique et Linguistique Générale*. La ĉefa teorio de tiu artikolo estis, ke la unueco de civilizo kondukas al unueco de lingvo malgraŭ multaj diferencigaj influoj. Fine de la artikolo Meillet esprimas tion jene: "Ĉiu diferencigo estas sekvata pli aŭ malpli frue, kaj kelkfoje senprokraste, de reago, kiu havas tendencon al restarigo aŭ starigo de lingva unueco tie, kie ekzistas unueco de civilizo."

D-ro Lapenna miskomprenis partojn de la Meillet-artikolo, ŝanĝis ĝiajn argumentojn en tute nescienca maniero kaj eĉ false citis la francan lingviston. Lapenna skribas (p. 19): "Centoj da *Sudamerikaj* lingvoj – diras la fama Meillet en sia verko *Linguistique Historique et Linguistique Générale* – ne proksimiĝis unu al la alia, ĉar la plej granda parto de la kontinento estas maldense loĝata." Fakte Meillet (sur paĝo 116 de sia verko) tute ne parolas pri *sudamerikaj* lingvoj, sed simple pri *Ameriko*, kaj ĉiuj fakuloj scias, ke li pensis ĉefe pri *Nordameriko*. En la verko *Les Langues du Monde*, de A. Meillet kaj Marcel Cohen, tio estas klarigata sur p. 966: "Norde de la nuna meksika landlimo iam ekzistis neniu lingvo parolata de pli ol 50 000 personoj. Inter la 204 lingvoj de tiu grandega regiono, 70 procentoj estis parolataj de malpli ol 5 000 personoj. Oni eĉ trovis 34 lingvojn parolatajn de malpli ol mil personoj, kompare al proksimume 20 lingvoj parolataj de pli ol 20 000 personoj."

Sed la sama verko de Meillet kaj Cohen mencias (pp. 948-949), ke ekzistis inter la nordamerikaj indianoj "internaciaj lingvoj pli aŭ malpli artefaritaj", pri kiuj la libro skribas: "La Mobile-ĵargono, kies baza vortaro venis el la Choctaw-lingvo, servis por komercaj rilatoj de Florida ĝis la enfluejo de la Ohio-rivero en la Mississipi-riveron. Simile la Chinook-ĵargono, kies bazan vortaron liveris la lingvoj Chinook kaj Nootka, estis disvastigita ĉe la Pacifika Marbordo de Suda Alasko ĝis la norda limo de

Kalifornio. Fine, en la Grandaj Ebenajoj de Nordameriko, kie vagadis nomadaj gentoj apartenantaj al diversaj lingvaj grupoj, formiĝis gesta lingvo, kiu estis vera internacia kodo permesanta detalan interparoladon.”

Ĉu Kanado estas en Sudameriko?

Kelkaj eraroj de Lapenna estas tiel nekredeble krudaj, ke oni miras, kiajn fontojn li uzis por sia “esploro kaj dokumentado”. Mi neniam vidis nacilingvan verkon tiel fuŝan, ke ĝi dirus (kiel Lapenna sur p. 19): “Viglan priskribon de la multnombraj lingvoj en Suda Ameriko en la 17-a jarcento donis G. Sagard en sia libro *Granda Vojaĝo en la lando de Huranoj*. Li asertis, ke en la regionoj vizititaj de li, tre malofte du vilaĝoj parolis la saman lingvon.” La nomo de Gabriel Sagard (el la Franciskana Ordeno) estas bone konata al historiistoj kaj lingvistoj. Li neniam estis en Suda Ameriko, sed vizitis la *buronojn* (ne *buranojn*), kiuj tiam estis la plej multnombra indiana gento en Kanado kaj en la regiono, kiun nun okupas la ŝtatoj New York kaj Michigan. Lago Huron estas nomita laŭ ili. Sagard estas aŭtoro de Vortaro de la Hurona Lingvo. La titolo de lia libro, kiu aperis en Paris en 1632, estis “La Granda Vojaĝo en la Lando de la Huronoj, ĉe la Freŝakva Maro kaj ĉe la Ekstremaj Limoj de Nova Francujo, ankaŭ nomata Kanado”. Se amatoro kiel Lapenna skribas pri afero, kiun li evidente neniam studis, li devus almenaŭ kontroli la bazajn faktojn en iu enciklopedio.

Mi ankaŭ miris iomete pri la “grandaj montoĉenoj de la duoninsulo Irawadi”, pri kiuj D-ro Lapenna parolas sur paĝo 19. La Irrawaddy estas rivero, ne duoninsulo. Ekzistas ankaŭ provinco Irrawaddy, en la delto de la samnoma rivero; sed ne estas montoĉenoj en ĝi. La montoĉenoj de Birmo paralelas la supran kaj mezan fluon de la rivero. Estas vere, ke en Birmo ekzistas multaj lingvoj, pli ol 15. Sed neniu el ili estas vere izolita lingvo. Ĉiuj apartenas al unu el la tri gravaj sudorientaziaj lingvofamilioj, kies ĉefaj reprezentantoj estas la birma, la siama kaj la kamboĝa. La ekzemplo de Birmo cetere ne estas la plej bona trovebla por illustri la “grandan diferencigan rolon de la geografia faktoro”.

La Lapenna-libro enhavas asertojn, kiujn neniu moderna lingvisto akceptus, ekzemple, ke “eĉ en Anglujo...la kamparano kelkloke ne konis pli ol 300-400 vortojn ankoraŭ en la pasinta jarcento” (p. 20) kaj ke “eĉ hodiaŭ oni ne multe eraros, se oni taksos tiun komunan vortprovizon je ĉirkaŭ 500 vortoj” (21). Fakte oni delonge scias, ke eĉ la plej primitivaj homoj uzas multajn milojn da vortoj. Lapenna falas en la kontraŭan eraron, kiam li diras (31), ke “en la franca lingvo ekzistas pli ol 2300 finaĵoj nur por la verboj”. Tio estas lingvistika absurdaĵo kaj estas aritmetike nebla.

Ŝajnas al mi, ke malgraŭ kelkaj bonaj elementoj la ĉapitro pri “Faktoroj influantaj la lingvoevoluan” ne havas multe da valoro kaj estas neuzebla propagandcele. Cetere, eĉ se Lapenna estus sekvinta la argumentojn de Meillet pli zorge, artikolo verkita en 1911 – do antaŭ la plena evoluo de la moderna lingvistiko – ne estus kontentiga bazo por teoria fundamentigo de lingvoproblemoj en nia tempo.

El la Historio de Esperanto

Mi skribis, ke D-ro Lapenna evidente ne scias multe pri la historio de Esperanto. Eraroj kaj malklaraĵoj abundas en liaj klarigoj, kaj legantoj ne ricevas ĝustan bildon pri la evoluo de la Esperanto-movado. Li skribas

ekzemple (pp. 131-132): "...Francujo, kie jam en la jaro 1898 estis fondita tutlanda asocio kun la nomo Franca Societo por la Propagando de Esperanto. Kiel diras la nomo, temis pri organismo kuniganta la lokajn grupojn kun pli malpli sama celo: disvastigi la lingvon per informoj kaj artikoloj, organizi kursojn, kunigi la simpatiantojn kaj militantojn... En la fino de la jaro 1910 ekzistis entute 12 tutlandaj societoj." Tiu citaĵo enhavas pli da eraroj ol frazoj.

En la fino de la jaro 1910 ekzistis ne 12, sed pli ol 35 tutlandaj societoj Esperantistaj. Landaj asocioj fondiĝis ĝis tiu tempo en la jenaj 36 landoj:

Tabelo de Landaj Asocioj ĝis 1910

Aŭstrujo	1908	Hindujo	1907	Nederlando	1905
Belgujo	1905	Hispanujo	1903	Novzelando	1910
Bohemujo	1908	Hungarujo	1905	Polujo	1908
Bolivio	1905	Irlando	1907	Rumanujo	1907
Brazilo	1907	Italujo	1910	Rusujo	1908
Britujo	1904	Japanujo	1906	Samoso	1906
Bulgarujo	1906	Kanado	1907	Serbujo	1909
Ĉilo	1907	Katalunujo	1910	Slovenujo	1908
Danujo	1908	Kroatujo	1908	Svedujo	1906
Filipinoj	1907	Kubo	1910	Svisujo	1903
Finlando	1907	Meksiko	1907	Turkujo	1910
Francujo	1898 (1903)	Monako	1903	Usono	1905

Estas vere, ke fine de 1910 la kanada asocio kaj eble ankaŭ la bolivia kaj filipina asocioj ne plu estis aktivaj, sed aliflanke ekzistis pli ol unu neŭtrala landa asocio en diversaj landoj: Germanujo, Bohemujo, Hungarujo, Rumanujo. Landaj asocioj de katolikaj Esperantistoj jam ekzistis en Nederlando, Belgujo, Francujo, Bavarujo kaj eble unu aŭ du aliaj landoj. Jam ekzistis ankaŭ Germana Laborista Esperanto-Asocio kaj Esperanto-Sekcio de la Franca Socialista Partio.

La asocio fondita en Francujo en 1898 ne estis Franca Societo por la Propagando de Esperanto, sed simple Societo por la Propagando de Esperanto, internacia laŭ karaktero kaj agadkampo, kun membroj en multaj landoj. Nur en 1903 la Societo renomiĝis Franca Societo por la Propagando de Esperanto.

Ne estas vere, ke, "kiel diras la nomo (kia logiko!), temis pri organismo kuniganta la lokajn grupojn." La Societo havis nur individuajn membrojn, ne lokajn grupojn. En la tuta Francujo tiam ekzistis nur unu klubeto: en Louhans (Saône-et-Loire). La Pariza Grupo fondiĝis nur du jarojn post la Societo.

"En la jaro 1905...la unua Universala Kongreso de Esperanto...formis la tiel nomatan Lingvan Komitaton kun la Akademio de Esperanto" (p. 132). La Akademio de Esperanto ekzistas nur de 1949. La Kongreso en 1905 elektis provizoran "Komitaton pure lingvan", kiu en 1906 fariĝis la Lingva Komitato. Superan komisionon sub la titolo *Esperantista Akademio* (ne *Akademio de Esperanto*) ĝi starigis en 1908. En 1949 la membroj kaj funkcioj de la Lingva Komitato kaj Esperantista Akademio kuniĝis en unu organo: la Akademio de Esperanto.

La Esperanto-Gazetaro

Ankaŭ pri la historio de la Esperanto-gazetaro la libro de D-ro Lapenna enhavas erarojn. Oni eĉ povas vidi, kiel la aŭtoro miskopiis el la *Enciklopedio de Esperanto*. Parolinte pri *La Esperantisto* kaj la fondo de *Lingvo Internacia* en 1895, D-ro Lapenna daŭrigas: "Ĉirkaŭ tiu tempo komencis aperadi ankaŭ *L'Espérantiste* kaj *Sciigo de la Estraro de la Klubo Esperantista en Stockholm*" (p. 95). Tio ne estas ĝusta. Ili komencis aperi ne "ĉirkaŭ tiu tempo", sed tri jarojn poste. La *Enciklopedio* diras (p. 168): "Ĉirkaŭ ĉi tiu tempo (jan. 1896 – dec. 1897) aperis en Hannover *Linguist...*, *Je la fino de la 19-a jarcento* aperis ankoraŭ *L'Espérantiste* kaj *Sciigo de l' estraro de la klubo Esperantista de Stockholm*." Ĉu kopiado vere estas tiel malfacila?

Oni malbone komprenas, kial aŭtografita kluba bulteneto kiel *Sciigo de l' Estraro de la Klub Esperantista en Stockholm* (tio estis la ekzakta titolo laŭ la *Katalogo de la Esperanto-Gazetaro* de Takács) estas menciata en la Lapenna-libro, kiu aliflanke ignoras la duan el ĉiuj Esperanto-gazetoj en la mondo. Ĝi estis *La Mondlingvisto*, eldonita de M. S. Bogdanov en Sofia en 1889-1890. La unua numero havis 54 paĝojn.

Lapenna diras (95-96): "Laŭ la granda verko *Bibliografio de Internacia Lingvo* de P. E. Stojan, ĝis la jaro 1929 entute aperis 689 diversaj gazetoj kaj revuoj. Tiu ĉi nombro enhavas la grandajn kaj gravajn revuojn, sed ankaŭ la malgrandajn, efemerajn gazetojn. Ĝi tamen ne entenas la unuope aperintajn, neregulajn multobligitajn bultenojn, foliojn k. s."

Tiu nombro 689 estas alia pruvo por la fakto, ke la aŭtoro de *La Internacia Lingvo* dormis dum la lecionoj de elementa aritmetiko, kiam li estis 7- aŭ 8-jara knabo. Sur paĝo 305 de la *Bibliografio* Stojan parolas pri "246 gazetoj regule aperintaj en 43 landoj", sur paĝoj 306-350 li priskribas 715 gazetojn kun bibliografiaj numeroj; sur paĝoj 351-354 li mencias la nomojn kaj eldonlokojn de 270 aliaj gazetoj, al kiuj li ne donis bibliografiajn numerojn (*Nomaro de unuopaj, neregulaj, manskribitaj kaj dubaj aŭ nekonataj gazetoj, folioj, kajeroj*). Li do mencias entute 985 Esperanto-gazetojn kaj bultenojn. El la *numeritaj* Esperanto-gazetoj la unua (*La Esperantisto*) havas la numeron 3 190, la lasta la numeron 3 879. Tio faras 690 *plenajn* numerojn, ne 689, ĉar la listo ja inkluzivas la unuan kaj la lastan numeron. Sed fakte la nombro estas 715 pro la 25 *a*- kaj *b*-numeroj. Regulaj uzantoj de la Stojan-Bibliografio bone scias, ke, kiam Stojan aldonis libron aŭ gazeton al listo, en kiu la bibliografiaj numeroj jam estis indikitaj, li uzis ekstrajn numerojn kun *-a*, *-b*, *-c*, kaj tiel plu. Ekzemple *Amerika Esperantisto* havas numeron 3 324, *Filipina Esperantisto* numeron 3 324-a. Kompreneble ili estas du tute malsamaj gazetoj kaj ne povas esti kalkulataj kiel nur unu.

Cetere oni miras, kial Lapenna ne uzis multe pli kompletan kaj novan statistikon, kiu aperas en la *Katalogo de la Esperanto-Gazetaro* de D-ro Jozefo Takács, eldonita en 1934. Kun la helpo de fakaj kunlaborantoj, inter kiuj troviĝis la genia Paul Tarnow, D-ro Takács zorge tralaboris la Stojan-liston, korektis erarojn en ĝi, aldonis novajn eldonaĵojn, uzis sian propran vastan kolekton kaj la kolektojn de Tarnow kaj Spierer. La *Katalogo* estas produkto de serioza esploro kaj dokumentado. Ĝi konkludis (en 1934), ke ĝis tiam entute aperis 1 276 diversaj Esperanto-gazetoj en 459 urboj de 59 landoj. Nur unu kajero aperis de 45 el tiuj gazetoj,

2-8 kajeroj aperis de 448, 1 jarkolekto de 167, 2-5 jarkolektoj de 330, pli ol 5 jarkolektoj de 152, nenomata nombro da jarkolektoj de 134.

Kelkaj el la eraroj en la libro de Lapenna estas pri bagateloj tute ne menciindaj. Ne estas grave, ekzemple, kiom da membroj havis la Centra Komitato (poste nomata Internacia Centra Komitato) de la Esperanto-Movado, kiu funkciis de 1922 ĝis 1932. Sed se D-ro Lapenna pro iu kaŭzo decidis mencii la nombron, li estus devinta doni la ekzaktan nombron laŭ la Kontrakto de Helsinki. La ICK havis 6 membrojn. Li maŭguste diris 7.

La UEA-IEL-Skismo

Parolante pri la UEA-IEL-skismo, kiu daŭris de 1936 ĝis 1947, kelkaj tre ĝeneralaj klarigoj estus sufiĉaj en tia libro. Kial remaĉi malnovajn disputojn? Sed ĉi tie denove oni devas diri, ke, se pro iu ajn kaŭzo la aŭtoro decidis priparoli la aferon, li estus devinta fari tion korekte kaj objekte. Li skribas (sur p. 137): "...la Komitato decidis transporti la sidejon de UEA al Londono. Tiu decido estis aprobita de 80% de la delegitoj en la ĝenerala voĉdonado. Parto de la Svisaj membroj de UEA ne estis kontenta pri tiu solvo, sed nepre deziris konservi la sidejon de UEA en Ĝenevo. La klopodoj pri interkonsento ne sukcesis kaj tial la Komitato decidis dum la Universala Kongreso en Vieno fondi novan asocion kun la sidejo en Londono." Kia stranga historio! "Parto de la Svisaj membroj" malebligis efektivigon de la decido de "80% de la delegitoj"! Kompreneble la afero estis tute alia. La "ĝenerala voĉdonado" estis fuŝa kaj nevalida, kaj multaj delegitoj sciis tion kaj ne partoprenis. La Kantona Tribunalo de Genève solene konstatis la nevalidecon de la voĉdono la 3-an de Novembro 1936. En la voĉdono partoprenis proksimume 57 procentoj el la delegitoj, kaj 80% el ili voĉdonis "jes"; do entute malpli ol 46% el la delegitoj voĉdonis por fuŝa decido de la Komitato en leĝe nevalida voĉdonado. Ni nun ne elterigu la kadavrojn de la pasinteco, sed kial D-ro Lapenna donis falsan bildon pri bedaŭrinda afero, kies mencio li povis tute simple eviti? El historia perspektivo iu objektiva observanto konstatos, ke ambaŭ partoj en la konflikto faris erarojn kaj ke estas bone, ke ili fine decidis forgesi la pasintecon.

La UNO-Petskribo

La Internacia Lingvo enhavas alian sufiĉe gravan eraron, pri kiu tamen D-ro Lapenna estas senkulpa. Mi longe hezitis, ĉu mi menciu ĝin, sed ĉar ĝi rilatas al ciferoj, kiuj de tempo al tempo reaperas kaj iam povus kaŭzi veran embarason, estas eble utile, klarigi la aferon. Ĝi koncernas la laŭprofesiajn statistikajn ciferojn pri la Esperanto-Petskribo al la Unuigitaj Nacioj, precipe la mencio de "1607 lingvistoj, 5262 universitataj profesoroj kaj aliaj sciencistoj," k.t.p. (p. 162).

Tiuj, kiuj preparis la statistikon, ne sufiĉe diferencigis inter la individuaj kaj kolektivaj subskriboj. Se ekzemple en iu lando instruista asocio kun tri mil membroj kaj 235 individuaj ĝeinstruistoj subskribis la Petskribon, la statistiko simple kalkulis 3235. Tio estis speciale danĝera, kiam la kalkulanto miskomprenis la karakteron de iu organizo. Kompreneble eraroj ankaŭ okazis pri individuaj subskriboj, sed ĝenerale ili ne estis gravaj. Kiam mi ricevis la materialon, mi vidis ekzemple, ke kelkaj altaj administraj oficistoj estis enkalkulitaj inter la "parlamentanoj"; aliflanke kelkaj veraj parlamentanoj ne estis kalkulitaj kiel

parlamentanoj, ĉar la prilaborantoj ne komprenis iliajn titolojn. Estas versajne, ke la du specoj de eraroj proksimume egalas unu la alian. La nombro de "405 parlamentanoj", publikigita de UEA, do estas proksimume ĝusta, kvankam ne absolute ĝusta.

Sed kiam "kolektivaj" subskriboj eniras la bildon, la rezultoj de eraro povas esti multe pli gravaj. Ekzemple la plej granda parto el la "1 607 lingvistoj" konsistas el la kolektiva subskribo de la *Riksmålförening* de Oslo, kun 1 200 membroj. La prilaboranto komprenis, ke la celo de tiu asocio havas ian rilaton al lingvaj problemoj. Fakte membreco en tiu societo simple signifas, ke oni preferas unu formon de la norvega lingvo (*Riksmål*) al alia (*Nynorsk* aŭ *Landsmål*), sed certe la membroj ne estas lingvistoj. Ŝajnas, ke ankaŭ la kolektivaj subskriboj de kelkaj Esperanto-kluboj eniris la statistikon pri "lingvistoj". La cifero de "1 607 lingvistoj" do estas tute senvalora. Cetere ĝi ankaŭ estas fantazia pro alia kaŭzo: En la tuta mondo ekzistas nur kelkaj miloj da sciencaj lingvistoj.

La statistikaj ciferoj jam estis publikigitaj, kiam mi ricevis la materialon en 1950. Mi tuj decidis ne uzi la ciferojn de la profesia statistiko kaj ĉiam klare diferencigi inter la individuaj kaj kolektivaj subskriboj. Mi ne enmetis la profesion statistikon en la dokumentojn, kiujn mi prezentis al la Unuigitaj Nacioj la 2-an de Aŭgusto 1950. Mi ne menciis ilin en mia parolado farita je tiu okazo nek en la komunikoj al la gazetaro. Mi esperis, ke oni forgesos kaj ne plu uzos ilin.

Gramatiko kaj Vortfarado

La klarigoj, kiujn D-ro Lapenna donas pri la gramatiko kaj vortfarado de Esperanto ne estas tute kontentigaj. Ne estas vere, ke "la adverboj finiĝas per -e" (30); nur la *derivitaj* adverboj estas -e-vortoj. La aŭtoro donas mallertan klarigon pri la facila lernebleco de Esperanto por homoj el nehindoeŭropaj lingvofamilioj. Li skribas (31): "En Azio la ekstereŭropa karaktero de la gramatiko de Esperanto tre faciligas la lernadon. La morfologia strukturo de Esperanto estas tre parenca al la lingvoj de Malproksima Oriento, ekzemple al la Ĉina, kaj tute speciale al la lingvoj aglutinaj, ekzemple Turkaj-tataraj. Tiu karaktero de Esperanto cetere pruvas ke ĝi, estante laŭ la konsisto de la vortaro pli romandevena, samtempe laŭ sia strukturo pli similas diversajn lingvojn ekstereŭropajn."

Tio ne estas ĝusta. Preskaŭ ĉiuj detaloj de la Esperanto-gramatiko estas tute hindoeŭropaj laŭ origino kaj aspekto. La sola regulo, en kiu Esperanto similas la hungaran kaj turkan pli ol la hindoeŭropajn lingvojn, estas la fakto, ke la akuzativo havas la saman finaĵon en la singularo kaj la pluralo. Cetere la hungara kaj turka estas "eŭropaj" lingvoj, kvankam ili ne apartenas al la hindoeŭropa lingvofamilio. Kaj la hindoeŭropaj lingvoj estas parolataj en ĉiuj kontinentoj, ĉu ne? Oni ne povas paroli pri "eŭropa" aŭ "ekstereŭropa" karaktero de gramatiko.

La lingvistoj jam delonge ĉesis paroli pri "aglutinaj" lingvoj, ĉar la termino *aglutina* estas malfacile difinebla kaj ĉar, kia ajn estu la difino, neniu lingvo estas tute aglutina, kaj preskaŭ ĉiu lingvo havas kelkajn aglutinajn elementojn.

Estas fakto, ke Esperanto estas facile lernebla eĉ por personoj, ki-

es gepatra lingvo ne estas hindoeŭropa. Pri tio ĉiu konsentos kun D-ro Lapenna; sed li diras ĝin en netrafa maniero.

Eraroj Ĉiuspecaj

Bedaŭrinda fakto estas, ke trafoliumante la libron de D-ro Lapenna, oni trovas erarojn preskaŭ ĉie. Multaj el ili havas nenian rilaton al la temo de la verko, estus tute facile eviteblaj, sed kaŭzas dubojn pri la seriozeco kaj fidindeco de *La Internacia Lingvo*. Kial Lapenna mencias "la Svedan aviadilano societon SAS" (101), kvankam ĉiu, kiu havas elementan konon de aerlinioj, scias, ke ĝi estas komuna dana-sveda-norvega entrepreno? Kial li nomas Profesoron Charles Richet (39) "membro de la Franca *Académie de Médecine*", dum li nomas Louis Lumière kaj A. Cotton "membro de la Franca *Académie des Sciences*"? Ĉiuj tri ja apartenis al la sama Akademio. Estas vere, ke la Franca Akademio de Sciencoj havas Medicinan Sekcion, kiel ĝi havas Kemian, Fizikan, Astronomian kaj aliajn Sekciojn, sed la Akademio mem estas la sama. Kial Lapenna nomas Profesoron *John Eyton Bickersteth Mayor* (40) *B. Mayor*? Kial li diras, ke la loĝloko de la bedaŭrinde mortinta Akademiano Joŝicugu Okamoto estis *Mie-ken*? La urbo, en kiu li loĝis, estas *Ueno*. En japanaj adresoj *ken* estas distrikto, same kiel *cho* aŭ *machi* estas strato, *ku* urbkvartalo, *shi* urbo, *gun* subdistrikto, *fu* grandurba distrikto.

D-ro Lapenna ĝenerale verkas en klara kaj plaĉa stilo. Lia uzo de nia lingvo ofte estas elokventa kaj konvinka. Sed ĝi ne estas modela.

La plej obstina kaj konfuza stila eraro de Lapenna estas lia preskaŭ konstanta uzo de *estis -ita* anstataŭ *estis -ata* kaj *estas -ita*. Sur paĝo 113 li skribas: "Kiam Hitler okupis Aŭstrujon, la Muzeo...estis tuj fermita. Ĝia direktoro H. Steiner estis enkarcerigita." Tio povas signifigi nur, ke la Muzeo jam estis fermita kaj ke S-ro Steiner jam estis en malliberejo antaŭ la alveno de Hitler.

La malbelaj, nenecesaj kaj nelogikaj formoj *tiele* kaj *nure* meritas kritikon. La uzo de pluralo post *oni* ne estas rekomendinda: "*oni* ne estis *sukcesintaj* krei firman institucion,..." (146). Strangaĵoj en la uzo kaj neuzo de la artikolo estas oftaj.

La *interpunkcio* en la libro estas tute kaosa. La neologismo *superba* (67, 72) en la senco de *belega* estas nerekomendinda (cetere ĝi eĉ ne troviĝas en la *Suplemento* al la *Plena Vortaro*), ĉar multaj legantoj povos miskompreni la vorton en la senco de *tro fiera*. Lapenna ankaŭ estas infektita de la "*fare de*"-manio (51, 175 k. a.). Li nekorekte uzas la vorton *kioma* (95).

Preseraroj en "ordinaraj" vortoj estas maloftaj: *enregistrata* anstataŭ *registrata* (155), *racia* anstataŭ *nacia* (39), kaj tiel plu.

La uzo de majuskloj por *Franca*, *Angla*, *Rusa* estas nekutima kaj nerekomendinda.

Kunlaborantoj

Sur paĝo 12 de *La Internacia Lingvo* D-ro Lapenna dankas diversajn kunlaborantojn, kiuj verkis parton de la libro aŭ kies studoj servis kiel bazo por lia propra esploro kaj dokumentado. Kelkaj el tiuj helpantoj sendube devus partopreni en la laŭdo kaj mallaŭdo, kiujn la verko meritas. Recenzanto tamen ne povas scii, en kiuj kazoj la aŭtoro blinde kaj senkritike metis en sian libron erarojn pri faktoj kaj netrafajn argumentojn liveritajn de kunlaborantoj kaj en kiuj kazoj li mem fuŝis bon-

an materialon preparitan de aliaj. Ĉar Lapenna redaktis la libron kaj lia nomo estas la sola aperanta sur la kovrilo, mi ne laŭdis aŭ mallaŭdis iun el la kunlaborantoj. Se la aŭtoro volas transdoni al kelkaj el ili parton de la komplimentoj kaj kritikaj rimarkoj el mia recenzo, tio kompreneble estas lia rajto.

Epilogo

Kiam mi atingis ĉi tiun punkton en mia recenzo kaj vidis, ke ankoraŭ multaj notoj restas sur la tablo, mi sentis min tre laca. Eksidante en komforta brakseĝo, mi volis ripozi iomete – kaj ekdormis. Mi havis groteskan sonĝon: Mi vojaĝis en la lando de la Huranoj, en Suda Ameriko, ĝis la montoĉenoj de la duoninsulo Irawadi. Tie mi vidis strangan scenon: Ĉirkaŭ fajro, en kiu brulis pli ol du mil Esperanto-lernolibroj en 84 lingvoj, sidis la Estraranoj de UEA. En preskaŭ kompleta kasta izoliteco ili parolis sanskrite. Unu el ili tenis porklede binditan volumon, sur kiu oni legis en ruĝaj literoj la nomon LAPENNA. "Ni ne plu bezonas aliajn librojn," li diris. "La verko de la prestiĝa Estro transportas nin en mondon apartigitan, en mondon sanktecan." "Jes," diris alia Estrarano, "ĉi tiun libron oni devos prezenti al la estroj de UNESCO. Ĝi montros al ili, ke la malnovaj reguloj de la aritmetiko kaj logiko kaj la malnovaj faktoj de historio kaj geografio ne plu estas gravaj. Ilin anstataŭas la suverena saĝeco de LIA esploro kaj dokumentado." "Certe, certe," diris alia, "oni devigos tiujn UNESCO-sinjorojn, ke ili atente tralegu ĉiun unuopan paĝon, eĉ ĉiun linion." Subite aŭdiĝis laŭta ridado, kaj voĉo, kiu sonis kiel LIA voĉo, mokvokis: "Hahaha, kiaj azenoj vi estas! Mi nur volis montri, kiom da malsaĝaĵoj oni povas meti en libron, kiun la recenzantoj de la Esperanto-gazetaro laŭdegos kun senrezerva rekomendo, senrezerva rekomendo, senrezer...."

Mi vekigis. Antaŭ mi kuŝis N-ro 1207 de "Heroldo de Esperanto". En ĝi mi legis: "...senrezerva rekomendo...ĝi posedas grandan valoron pro sia kompleteco...kaj fidindaj faktoj kaj ciferoj." Mi frotis miajn okulojn kaj legis denove: "...f-i-d-i-n-d-a-j f-a-k-t-o-j k-a-j c-i-f-e-r-o-j." Mia kapo doloris. Mi reekdormis.

(FINO)

INTRODUCTION TO ESPERANTO

The Universal Language
3rd Edition – Price \$2.00



Send on five days
examination **FREE.**

Box 792, Placerville, Calif.

GERMANA ESPERANTO-REVUO

Oficiala Organo de la
Germana Esperanto-Asocio

Monata Revuo, 12-paĝa
Esperanto- kaj Germanlingve

Jarabono: \$1.75 afrankite
Duonjaro: \$.90 afrankite
Anonceto: po 25 vortoj 40¢

Abonebla pere de
**ESPERANTO, 114 W. 16 STREET
NEW YORK 11, N. Y.**

POPULAR ESPERANTO BOOKS

The Central Office is equipped to supply all your book needs. When you buy books from the "Esperanto Book Service" all profits are used to give you a better magazine and office. Place all your orders through the "Esperanto Book Service".

<i>PRACTICAL ESPERANTO</i> , Dr. Wm. Benson. Many use this text for class or self because it is unique with 650 pictures to illustrate rules, affixes, vocabulary, etc. Grammar in English, exercises in Esperanto. 160 pp. illustrated.....	\$.25
<i>REED'S PRACTICAL GRAMMAR</i> , Dr. Ivy K. Reed. A very complete beginner's text for class or self, with extensive examples, dialog, etc. Offset reprint, a few pages slightly blurred but fully usable. 142 pp. with vocabularies and a complete index. Original price 75¢, reduced to less than half-price.....	.35
<i>ESPERANTO: THE WORLD INTERLANGUAGE</i> , Connor-Solzbacher-Kao. The new complete manual of Esperanto. "6-books-in-1": history, textbook, reader, world directory, 2 dictionaries. All in one vol. 245 pp.....	Paper \$1.50; Cloth 3.00
<i>COURS PRATIQUE D'ESPERANTO</i> , preface by Th. Carl. Complete text in French with exercises, Partie Elémentaire & Supérieure, 2 vols, 239 pp...	1.45
<i>ESPERANTO GRAMMAR & COMMENTARY</i> , Cox. A detailed and thorough analysis of Esperanto grammar in English, innumerable examples. 371 pp.....	Cloth 2.00
<i>ESPERANTO (World Language Series)</i> , Prof. Mario A. Pei. Complete Esperanto chapter from "World's Chief Languages". Gram. survey, vocabularies, etc.....	.25
<i>WORLD'S CHIEF LANGUAGES</i> , Prof. Mario A. Pei. A guide and survey of languages of entire world, incl. Esperanto. Maps, glossary, index. 663 pp....	Cloth 6.00
<i>EDINBURGH DICTIONARY</i> . Esp-Eng & Eng-Esp. Excellent and complete, in concise form. The very best small dictionary for English speakers. 288 pp....	Cloth .85
<i>MILLIDGE ESPERANTO-ENGLISH DICTIONARY</i> . Latest edition with 2nd, 3rd, 4th, 5th, & 6th "Aldonoj de la Lingva Komitato". Complete, 490 pp.....	Cloth 2.50
<i>FULCHER & LONG ENGLISH-ESPERANTO DICTIONARY</i> . Incl. proper names and neologisms. Each meaning listed separately. Complete, 348 pp.....	Cloth 2.35
<i>PLENA VORTARO DE ESPERANTO</i> , Grosjean-Maupin. Esp-Esp. The new latest edition, all-Esperanto dictionary with <i>Suplemento</i> , 511 pp., 4x5½.....	Cloth 3.35
<i>SUPLEMENTO AL PLENA VORTARO</i> , separate edition, 6x8 in., 63pp.....	1.25
<i>FUNDAMENTA KRESTOMATIO</i> , Zamenhof & others. Authoritative chrestomathy and literary guide. Innumerable model stories, poems, etc. 472 pp.....	Paper 1.85
Latest edition, with additional foot-notes, etc., de luxe printing,.....	Cloth 3.15
<i>KARLO</i> , Edmond Privat. Very popular easy first-reader, used in many classes. Life of Karlo as he grew from boyhood to young manhood and marriage. 43 pp...	.25
<i>THE BIBLE in Esperanto (Sankta Biblio)</i> . The best "Reader". Beautifully printed. Bound in blue, art vellum, 8vo, latest ed. on excel. Bible paper. 996 pp....	Cloth 2.50
<i>ESPERANTO SORTIMENTO</i> . Five books, good reading at low cost: <i>Akrobato de Nia Sinjorino</i> , legend of France, 25 pp; <i>Blanche-Virgulino de Lille</i> , medieval romance, 42 pp; <i>Lando de Arĝenta Akvo</i> , story of Far West, 48 pp; <i>Miserere</i> , music story, & <i>Thais</i> , by Anatole France (2 bks in 1), 66 pp; <i>Rozujo Ĉiumiljara</i> , the miracle of love, 48 pp. Each book 25¢. Entire sortimento for only.....	1.00
<i>RARE COLLECTION OF 25 ESPERANTO KEYS</i> . Albana, Angla, Araba, Baska, Ĉeĥa, Dana, Estona, Finna, Flandra, Franca, Germana, Hispana, Hungara, Islanda, Itala, Japano, Malaja, Norvega, Persa, Portugala, Romanĉa, Serba, Slovaka, Sudafrika, Sveda. Contains several rare items. Most complete collection...	2.75
<i>INDIAN BEAD STAR</i> . Genuine "Kiowá" work, tiny Indian beads on fine buckskin, round white ground with green star, beautiful rare art piece, 1 1/4" dia., brooch..	1.00
<i>GREEN STAR PENDANT</i> . Round white ground with green star on both sides of pendant, nickel trim, eyelet & 1 link, for necklace or watch-chain, 1 1/16" dia...	.75
<i>ENAMEL GREEN STAR</i> . Round white ground, gold trim, 7/16", button or brooch..	.65
On pentagonal white ground, with an E, gold trim, 7/16" dia., button or brooch...	.65
On star-shape ground, with E, white edge, gold trim, 10/16", button or brooch....	.65
On round white ground, gold trim, 1/4" dia. (small), with 2" pin, tie-pin only.....	.65

(Members of EANA deduct 10% from above prices.)

Esperanto Book Service, 114 W. 16 St., New York 11, N. Y.

THE CONNOR COURSE IN ESPERANTO

Correspondence Course with Vinylite Records
Instruction by Doris Tappan Connor

The "*Connor Course*" is unique, — it provides real-life disk conversations plus personal instruction. You *converse* with the disk and *confer* with the instructor. Compiled by experts.

The complete "*Connor Course*" includes the following:

- (1) A lively text, "*Esperanto: The World Interlanguage.*"
- (2) Eight "*Vinylite*" double-sided 10 records, 78 r.p.m.
- (3) A practical and easy-to-follow "*Study Guide*" (82 pp.)
- (4) Personalized instruction and guidance of *Mrs. Connor*.
- (5) Supply of answer paper and printed return envelopes.
- (6) An interesting card game, to develop your vocabulary.
- (7) And finally, an official "*Certificate of Achievement*".

FOR INDIVIDUAL STUDY: The complete "*Connor Course*", as described above, will be sent postpaid for *only* \$36.

FOR GROUP STUDY: Buy one complete *master course* at \$36. Each additional member pays *only* \$6 *more* for Textbook and complete Study Guide for his own use.

Full money-back guarantee. So, place your order *NOW*:

LINGUAPHONE HOME STUDY COURSES

You can learn *ESPERANTO*, or any other language listed below, by the world-renowned *Linguaphone* Ear-Eye Method. Order through the *Esperanto Book Service* for benefits to both yourself and your Esperanto Central Office. You may select:

Esperanto	Russian	Swedish	Persian
Italian	Finnish	Hebrew	Hausa
Irish	Arabic	Bengali	Spanish
Polish	Japanese	Greek	Dutch
Chinese	Latin	German	Afrikaans
Malay	French	Czech	Hindustani
English	Portuguese	Norwegian	Effik

Regular list price for *Esperanto*, complete course, is \$57.50. Most other languages are priced the same. A few higher, a few lower — dependent upon number of records and other factors. Write to *Esperanto Book Service* about any language in which you are interested. Special payments for members of EANA.

Esperanto Book Service, 114 W. 16 St., New York 11, N. Y.